

Die neukery met verval en herstel in Versfeld se storie van die appelboom

Versfeld, Martin. 2009. **Die neukery met die appelboom en ander essays.** Pretoria: Protea Boekhuis. 87 p. Prys: R120,00.
ISBN: 978-1-86919-290-7.

Resensent: E. Wolff
Departement Filosofie, Universiteit van Pretoria

Die neukery met die appelboom (NA) is een van Martin Versfeld se laaste bundels filosofiese opstelle en is oorspronklik in 1985 deur Tafelberg uitgegee. Vir die heruitgawe deur Protea Boekhuis (2009) is dit aangevul met die twee destyds nog ongepubliseerde Afrikaan-

se opstelle wat in die versamelbundel *Sum* verskyn het (1991) en is deur André Brink van 'n inleiding voorsien.

Sedert *Klip en klei* (1968) probeer Versfeld om oor alledaagse ervarings te filosofeer op 'n manier wat vir nie-filosowe toeganklik en aantreklik sal wees. Die opstelle in *NA* deel hierdie intensie, maar oor die algemeen is die denkstyl van *NA* nog eenvoudiger as in die vroeëre boek. Die speelsheid en gewilde filosofiese eenvoud is soortgelyk aan wat 'n mens in *Food for thought* (1991) kry.

NA is vir iedereen bedoel en 'n mens kan groot dele daarvan eenvoudig lees vir die genot aan Versfeld se geselstrant. Dit sal egter verkeerd wees om te dink dat die outeur bloot aan die gesels is: die hele boek is geïnformeer deur Versfeld se denke van die voorafgaande vyftig jaar (soos gesien kan word in die heropname van sy geliefde temas) en die speelse trant is net 'n ander verskyningsvorm van die passie waarmee hy in al sy werke oor hierdie temas skryf. Die agtergrond van die opstelle word gevorm deur Versfeld se idee van verval: die koms van die Renaissance en die moderniteit teenwoordig 'n opbreek van die lewenseenheid van die Middeleeue (p. 19, 43). Descartes se rasionalisme en die gepaardgaande drang om die omgewing en mensdom deur die wetenskap te beheers, dien as 't ware as boek waaruit die kwale van ons eie tyd afgelees kan word. Die naam van Newton staan vir die progressiewe realisering van Descartes se droom vir die wetenskap. Die assosiasie van Newtoniaanse fisika (vgl. die anekdote van sy ervaring met 'n vallende appel) en vervreemding tussen die mens en die natuurlike omgewing (vgl. Adam en Eva se oorspronklike sonde met die "appelboom" en hulle uitdrywing uit die Paradys), skeep die spanning waarvan die boek se titel ontleen is. Hierdie neukery staan vir die spanning tussen 'n tydsdiagnose en die heelmiddel waarvoor Versfeld pleit.

Versfeld se diagnose of kultuurkritiek vloei uit die verval-scenario wat die boek (en al sy werke) onderlê: die moderne rasionalisme breek die liggaam-sieleenheid op, verwetenskaplik die leefwêreld, vervreem die mens van die omgewing en lewer die omgewing deur moderne tegniek aan die mens se beheer en uitbuiting uit. Dit word gevolglik besonder moeilik om tuis te wees in 'n verdinglikte wêreld. Hierdie ontuisheid vind neerslag in die drang om voortdurend op pad te wees (nie net van jou plaaslike lokaliteit af nie, maar ook van die mens wat jy kan wees), die onderdanigheid aan abstrakte tyd en die opblaas van 'n dominerende ego ten koste van ander. 'n Verwronde begrip van besit en uitbuiting van andere spruit uit so 'n ego (vgl. "Wat is myne?", p. 49 ff.). Op drie plekke (p. 23, 36, 37) kritiseer

Versfeld gedwonge verskuiwings, waardeur ontheemde mense ander mense ontnem van die moontlikheid om tuis te wees.

Versfeld gee egter ook die medisyne: dink metafisies (van sy siening hiervoor gee hy 'n kort oorsig in "Tyd, lewe en dood", p. 39 ff.), besef die tydelikheid van jou eie bestaan, dink analogies oor die werklikheid eerder as analities, erken die eenheid van lyf en siel, kom tuis in die "hier" deur jou plek in die wêreld te leer ken. Die anker van hierdie metafisika bly God. Vir die aanvaarding van die idee van God gee Versfeld geen argument nie, maar sy betoog is so gekonstrueer dat instemming tot sy diagnose uiteindelik 'n bepaalde instemming tot 'n (taamlik vae) idee van God impliseer. Die diepste oortuiging, in harmonie met Versfeld se vroegste werk, is dat die heilige in die alledaagse erken moet word (p. 34, 38, 47, 70). Om dit te erken is om tuis te kom; maar dit beteken ook om jou uit die vervalde meganistiese wêreld terug te trek (p. 33-34). Versfeld probeer implisiet om as filosoof dieselfde te doen: hy sê deelname aan 'n sekere vorm van akademiese aktiwiteit af (p. 34), maar neem self die rol van die "filosoof as aasvoël" op wat van die ontbinding van die vervalde samelewing leef (p. 67 ff.).

Die opname van "Oor plante" en "Op pad na nêrens" (voorheen in *Sum*) in *NA* is besonder geslaagd. Eersgenoemde opstel eggo die temas van plante, tyd, evolusie en skepping voor wat verspreid deur die oorspronklike opstelle van *NA* voorkom; die tema van "nêrens" kom ook in die oorspronklike opstelle voor (p. 38, 44, 65) en "Op pad na nêrens" sluit goed aan by die politiek-filosofiese temas in die bundel.

'n Klein redaksionele fout moet uitgewys word: ná die opstel "Die filosoof as aasvoël" en ter afsluiting van die oorspronklike bundel vind 'n mens 'n spotprent van die "filosoof as aasvoël". Hierdie spotprent is nou afgedruk onderaan die laaste bladsy van die nuwe laaste opstel ("Op pad na nêrens"), waar dit eintlik nie inpas nie.

Die inleiding van Brink bestaan gedeeltelik uit die oorvertel van persoonlike ervarings (met wisselende grade van interessantheid) rakende die denke en persoon van Versfeld, maar bevat ook 'n gedeelte karakterisering van die inhoud en denkstyl van die bundel. Ek vind dit jammer dat eersgenoemde gedeelte net so in die Engelse voorwoord van die herpublikasie van *Pots and Poetry* (in 2009) gebruik is – so asof daar nie verwag word dat die lesers van die een boek ook die ander boek gaan lees nie. Brink se karakterisering van Versfeld se teks neig om dit as meer eenvoudig en minder abstrak

voor te stel as wat dit werklik is. Oorigens kan die inleiding help om 'n leser in Versfeld se boek te interesseer.